

Mindre meddelelser

Kongeørn *Aquila chrysaetos* som ynglefugl i Danmark

BIRGIT KNUDSEN, PETER KNUDSEN og TSCHERNING CLAUSEN

I 1999 blev Kongeørnen for første gang nogensinde med sikkerhed konstateret som ynglefugl i Danmark. Der har i de seneste år været store forventninger om, at det ville ske, men alligevel var det overraskende, da de første meldinger kom om iagttagelser af unge Kongeørne i Tofte Skov og ved Tofte Sø i Østhimmerland. Den første antydning af hvad der var sket, fik vi d. 9. august, da skovfoged Birgit Knudsen (Tofte Skov) så en ung Kongeørn inde i skoven. Senere blev det konstateret, at der var tale om en 1K-fugl, og at der var hele to af dem. Hermed var sensationen en realitet.

Ynglefundet er tidligere nævnt og kortfattet kommenteret af Grell (2000). Den mere detaljerede beskrivelse af omstændighederne nedenfor er primært baseret på forfatterens egne iagttagelser, suppleret med det, andre har indsendt til Nordjysk Ornitologisk Kartotek (NOK). Hovedparten af iagttagelserne er gjort fra fugletårnet ved Tofte Sø, hvorfra man kan overskue hele søen og den nordlige del af Tofte Mose samt dele af Tofte Skov. Dertil kommer egne iagttagelser i forbindelse med optællinger (TC) eller andre gøremål i Tofte Skov (BK og PK bor og arbejder begge i skoven).

Etableringen af yngleparret

Siden 1993 har der i kortere eller længere perioder været Kongeørn i Lille Vildmose-området. I 1993 var en 2K-fugl stationær i perioden 8. januar - 16. maj. Fra vinteren 1993/94 foreligger der enkelte observationer fra december, januar og marts, og også i september 1994 blev der set en Kongeørn. I 1995 blev der set Kongeørn i januar, juni (2 obs.) og august (2 obs.), og desuden var en fugl stationær i perioden 19. oktober - 18. december. I 1996 var der 2 obs. i maj, og fra medio september samme år har der til stadighed været to fugle i området. De var tydeligt forskellige og blev 25. september aldersbestemt til henholdsvis 3-4K og 5-6K.

Hvorvidt de ørne, der er set mellem januar 1993 og maj 1996, har været de samme, som fra efteråret 1996 blev stationære i området, har det ikke været muligt at afgøre, bl.a. på grund af upræcise aldersangivelser. Der er dog næppe tvivl om, at nogle af iagttagelserne vedrører forbitrækkende ørne.

Siden det tidlige forår 1997 har det været tydeligt, at Kongeørnene udgjorde et par, og at de havde etableret et territorium. Dette blev markeret med flyvninger af forskellig art (jf. Watson 1997), og i marts 1998 sås det hvordan territoriet blev forsvaret mod indtrængende Havørne.

Kongeørneparrets han, Tofte Sø 10. marts 2000. Foto: Flemming Ahlmann.

Ynglefundet i 1999

I en lang periode i foråret både 1998 og 1999 blev den ældste af Kongeørnene (åbenbart hunnen) slet ikke set. I 1998 sås den således kun to gange (9/5, 14/6) i den over tre måneder lange periode 22/3 - 1/7, hvor hannen sås otte gange; tilsvarende var der blot tre iagttagelser (18/5, 24/5, 30/5) i tiden 28/3 - 11/7 1999, hvor hannen sås 11 gange. Forklaringen på dette fravær kom, da de to ungfugle sammen med de gamle ørne dukkede op ved Tofte Sø sidst på sommeren (fra 9/8) i 1999. Det ser derfor ud til, at ørnene forsøgte at yngle allerede i 1998.

En tilbageregning i forhold til 9/8 viser, at æglægningen senest kan være sket midt i april. Rugetiden er 43-45 dage pr æg, startende med lægningen af første æg, og intervallet mellem successive æg er 3-4 dage; ungerens alder ved udflyvningen er 10-11 uger (Cramp & Simmons 1980, Watson 1997). Og da ungerne bliver i redens umiddelbare nærhed de første få uger (Watson l.c.), synes et lægningstidspunkt omkring 1. april mest sandsynligt. Hunnens fravær i foråret og forsommeren hænger givetvis sammen med, at hun står for langt størstedelen af rugningen og generelt opholder sig på eller nær reden i den første del af ungetiden.

Endnu i foråret 2000 er redestedet ikke kendt. Men det vil være en stor overraskelse, hvis reden ikke findes et sted i Tofte Skov.

Da rovfuglefodringen på foderpladsen ved Høstemark Skov i den nordlige del af Lille Vildmose begyndte 1. oktober 1999, gik der kun en uge før en af de unge ørne var på besøg. I oktober og november sås alle ørne endnu jævnligt i Tofte Skov, og frem til 17. december sås den ene også ved Høstemark. Dagen efter, d. 18. december, dukkede en ung Kongeørn op i Try og Bolle Enge i Vendsyssel ca 20 km nord for Høstemark Skov. I det tidlige forår 2000 er de gamle ørne ofte set over Tofte Skov, Tofte Mose og ved Tofte Sø. En af de unge ørne ses jævnligt ved Tofte Sø og Høstemark Skov, og den anden er fortsat i Try og Bolle Enge.

Det skal blive interessant at se, om denne Kongeørnefamilie kommer til at lægge grunden for en dansk bestand, og i givet fald hvordan den så vil sprede sig.

Summary: First breeding of Golden Eagle *Aquila chrysaetos* in Denmark

Ten years after Golden Eagles started breeding in the densely populated lowland of Scania, Sweden, a pair successfully fledged two young in Denmark in 1999. The

pair had been in the area – in northern Jutland – since September 1996, and territorial flight displays were first seen in the early spring of 1997. Circumstantial evidence suggests that the eagles made an unsuccessful breeding attempt already in 1998. In 1999, fledged young were seen in the area from 9 August, but the nest remains undiscovered.

Referencer

- Cramp, S. & K.E.L. Simmons (red.) 1980: The birds of the western Palearctic. Vol. 2. – Oxford University Press.
 Grell, M.B. 2000: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1999. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 94: 55-72.
 Watson, J. 1997: The Golden Eagle. – T. & A.D. Poyser, London.

Birgit og Peter Knudsen
 Tofte Skov, Dokkedalvej 151
 9560 Hadsund

Tscherning Clausen
 Spergelvej 23
 9270 Klarup

Anmeldelser

Fugle Vennens Have

Benny Génsbøl. 255 sider, talrige farvefotos og farveillustrationer, indb. Gads forlag 1999. Pris kr. 299 i DOF-Salg.

Til dato har det store udbud af bøger om havefugle mest handlet om bestemmelse af arterne og evt. deres almindelige biologi. Med denne bog har de mange, der først og fremmest dyrker deres fugleinteresse i haven, fået en bog, der også fortæller hvordan man kan indrette haven, så der er nogle fugle at se på, dels ved en hensigtsmæssig beplantning, dels ved opsætning af redekasser og foderbrædt. Der er også en nøje omtale af foderet.

Bogen indledes med en beskrivelse af den fuglevenlige haves opbygning med fem forskellige eksempler på en godt planlagt parcelhushave, som både vil give mennesker og fugle gode udfoldelsesmuligheder. Det vigtigste afsnit er så afgjort en 68 siders gennemgang af alle de træer, buske, klatreplanter og urter, som vil tiltale fuglene som føde, skjulested og redested. Her fortælles hvor højt træet eller planten bliver, hvad blomstringstiden er, hvornår frugterne modnes og hvilke fugle, der spiser

dem, samt hvilke sorter, man har at vælge imellem, og hvad deres fordele og ulemper er. Man belæres f. eks. om, at man skal plante en tjørnehæk i stedet for en ligusterhæk, idet sidstnævnte med sin lodrette grenstruktur ikke er særlig velegnet som fundament for reder. Det hele er rigt illustreret med farvefotos af høj kvalitet.

Fuglenes adfærd beskrives kort, herunder hvornår de 37 almindeligste havefugle synger. Fodring er særdeles grundigt behandlet med farvefotos af de forskellige frøsorter, så intet overlades til tilfældighederne. Spørgsmålet om hvornår man fodrer berøres også – skal man tilbyde fuglene "fast food" om sommeren? Har du tænkt på, at fuglebadet skal anbringes nær et skjul, fordi våde fugle er mere handicappede over for f.eks. katte? Der gives også en god beskrivelse af redekasser og hvordan man selv kan fremstille dem, med arbejdstegninger og mål til overflod. Fuglenes fjender, tilskadekomne fugle, sygdomme samt de kedelige vindueskollisioner behandles på ni sider. Sidstnævnte kunne være beriget med et par gode tips om plaststrimler eller gennemsigtig plast opsat direkte på ruderne, men da Per Ketil først nu, et år